

סמוטריץ מקדם את השתלטות יועציו הפוליטיים על האוצר

מכתבו של היועמ"ש במשרד, אסי מסינג, חושף את הניסיון של שר האוצר להעביר סמכויות מקצועיות למשנה למנכ"ל ישראל מלאכי, מינוי פוליטי ישיר שלו. העברת הסמכויות מבוצעת לעתים בניגוד לחוק ומכרסמת באלה של הדרג המקצועי באגף תקציבים, בחשב הכללי ואצל הכלכלן הראשי

אדריאן פילוט 10:21, 08.11.23 **כלכליסט** 8-11-23

1. כדי להבין את הכאוס הניהולי ואת הלך הרוח במשרד האוצר, שתפקודו קריטי במיוחד בימים האלה, צריך לקרוא את סעיף 28 (עמוד 14) במסמך שחיבר היועץ המשפטי למשרד האוצר עו"ד אסי מסינג - [שפסל משפטית](#) את היוזמה של שר האוצר בצלאל סמוטריץ' לנישול סמכויות מהותיות מהאגפים המקצועיים של משרדו.

הכותרת של אותו סעיף היא "תפקיד המשנה למנכ"ל משרד האוצר", ובתוכו נכתב כי "להשלמת התמונה ובהתחשב במעורבות הרבה של מר ישראל מלאכי, המשנה למנכ"ל משרד האוצר, מצאתי לנכון להדגיש", כותב מסינג ומבליט לצד הסמכויות שיש לאותו גורם מה אסור לו לעשות. "המשנה למנכ"ל המשרד לא יהיה ממונה על יחידות ואגפי המשרד ועל עובדים שהם חלק מההיררכיה הניהולית והמקצועית של המשרד. בנוסף, המשנה למנכ"ל המשרד לא יעסוק בנושאים המצויים בתחום עבודתם של נושאי משרה המאופיינים כשומרי סף. עוד נקבע כי המשנה למנכ"ל המשרד לא יהיה חבר בוועדות מכרזים או בוועדות תמיכה משרדיות".

הביקורת על המהלך הפסול של סמוטריץ' נמשכת גם לגבי החלטה 3075 המקנה את הסמכות למנות משנה למנכ"ל ומגדירה את הסמכויות שלו. "ההחלטה כוללת רכיבים מאזנים שנועדו להתמודד עם החשש מפני השפעה פוליטית על הדרג המקצועי במשרד ואשר מרפאים חלק מהקשיים המשפטיים שהיו קיימים ביוזמות המקוריות (הכוונה ליוזמת יריב לוין ב־2018 למנות סמנכ"לים פוליטיים עם סמכויות נוספות - א"פ). וכך, ניתן דגש על המגבלות השונות שנקבעו בהחלטה, אשר יש בהן כדי לצמצם את החשש מפני השפעה פוליטית על הדרגים המקצועיים".

מסינג, שרואה ושומע בכל יום כיצד מתנהל המשרד, מסכם: "אבקש להדגיש כי כל האמור במכתבי זה ביחס להכפפת אגף החשב הכללי ואגף תקציבים למנכ"ל משרד האוצר, חל קל וחומר לגבי המשנה למנכ"ל משרד האוצר. אשר על כן, המשנה למנכ"ל משרד האוצר אינו רשאי להנחות את אגף תקציבים ואגף החשב"ל בתחומי האחריות שמסורים להם כמפורט במכתבי... ואשר מסורים לחשב"ל, לממונה על התקציבים וליתר ראשי האגפים. כך גם, המשנה למנכ"ל המשרד אינו רשאי לעסוק בתחומי האחריות האמורים, במקום אותם אגפים, בתוך המשרד וכלפי חוץ".

2. הדברים החשובים של מסינג מובאים כאן לא בכדי. גורמים באוצר מסבירים כי הם נבחנו ונכתבו בקפידה והסיבה שהם הוכנסו למסמך היא בשל מה שמתרחש בימים אלה במשרד. סמכויות של אגף תקציבים ושל החשב"ל (סמכויות סטטוטוריות שניתנו לפי חוק) נושלו מאותם גופים מקצועיים לטובת בעל בית חדש. שמו אינו שלומי הייזלר, מנכ"ל האוצר, אלא [ישראל מלאכי](#), מינוי פוליטי של השר בצלאל סמוטריץ'.

גם המנכ"ל וגם מלאכי הם מינויים פוליטיים חסרי ידע וניסיון מאקרו-כלכלי. מלאכי היה גזבר המועצה האזורית בנימין שהתקציב שלה עומד על כמיליארד שקל בשנה. קודם לכן שימש יועץ חיצוני למינהלת תנופה שעסקה בשיקום מפוני גוש קטיף, ועוזר פרלמנטרי של שר השיכון לשעבר אורי אריאל. מלאכי הגיע לאוצר כדי להתמקד בנושאים תקציביים והתבקש להיות אחראי על יישום ההסכמים הקואליציוניים ועל קידום תפיסותיו של סמוטריץ' בכל הקשור להעמקת ההתיישבות ביהודה ושומרון.

ההתערבות של מלאכי בנושאים מקצועיים - שעל פי החוק אין להתערב בהם כי הסמכויות הן אך ורק לדרגים המקצועיים - איננה חדשה. בדו"ח מבקר המדינה שהתייחס לתפקודו של מלאכי כיועץ שר השיכון נכתב כי "התקיימו דפוסי פעולה פסולים שבהם נושאי משרות אמון ויועצים ללא שכר הובילו את העשייה והחליפו את הגורמים הממשלתיים המוסמכים. את מקום הגורמים הממשלתיים מילא בין היתר ישראל מלאכי". כאשר שר האוצר הכושל רקח את היוזמה ההרסנית לנטרל את הפקידות המקצועית לטובת המנכ"ל הוא לא חשב על הייזלר, אלא על מלאכי.

בניגוד להייזלר, עורך דין אשר מתמחה בסוגיות של תכנון ובנייה, מלאכי מבין היטב בתקציבים לרבות תקציבים ממשלתיים. "הוא איש פוליטי אשר כוחו טמון בזה שהוא קרוב מאוד לשר, יודע לעבוד ומבין תקציב ומספרים ולכן קשה לערוב אותו", מסביר בכיר באוצר. "הוא מוודא שאם תהיה החלטה על הסטת כספים קואליציוניים, עמותות שהם חפצים ביקרן יקבלו כסף בערוצים אחרים. הוא מכין לשר מה להגיד והשר מיישם. בין השאר, הוא גם הולך למשרדים ואומר להם שהוא יארגן להם תקציב בתנאי שהמשרדים יעבירו חלק ממה שהוא חושב שצריך". וגורם אחר באוצר אומר: "הוא יותר מרוכז בתקציבים מגזריים", ומסכם: "זאת הזיה מהלכת".

3. מיותר לציין כי השתלטות פוליטית על הניהול המקצועי באוצר אסורה בתכלית האיסור. הדבר גרם כבר לפקידים בכירים באוצר לפנות ישירות למנכ"לים של משרדי ממשלה ולבקש מהם שיעבדו מולם ולא מול מלאכי בכל הקשור לתוספות תקציביות בעקבות המלחמה. פניה כזו משקפת את היקף השיבוש שנגרם להעברת הסמכויות בעבודת האוצר.

"יש הרבה רחש בחש באוצר. אנחנו מנסים לעבוד מקצועי אבל זה מאוד קשה", העיד אחד המנכ"לים במשרדי הממשלה. הבעיה המרכזית שסמוטריץ' יצר אינה משפטית בלבד אלא מהותית, כי היא פוגעת בכתובת הקבועה והמקצועית לצורך ניהול תקציבי. מה גם שלמלאכי אין ראייה כוללת והוליסטית של כל תמונת התקציב והגירעון.

יתרה מזו, מלאכי קיבל סמכויות מהשר אך לא אחריות. כלומר, אם יתפתח כאן משבר פיסקאלי-פיננסי בעקבות התנהלות תקציבית מופקרת אין למלאכי כל אחריות לאירוע אסוני שכזה. אם לא די בכך, סמוטריץ' גם הדיר את הכלכלן הראשי של האוצר, ד"ר שמואל אברמזון, מצוות המשימה. אברמזון הוא מינוי של סמוטריץ' אך פקיד מקצועי בשירות הציבורי זה כ-20 שנה, והוא האחראי על בניית תחזית הכנסות המדינה ממסים. תחזיות אלו אינן לצורך מחקר אקדמי אלא מהן נגזר גודל הגירעון הצפוי - המצפן העיקרי של המדיניות התקציבית של הממשלה בימים כתיקונם, קל וחומר בימים של חוסר יציבות כלכלית קיצונית, כאשר כלל חברות הדירוג מסתכלות על הממשלה בזכוית מגדלת.

יותר מכך: אחרי חודש ימים של מלחמה, אגף הכלכלן הראשי הוא הגוף הכלכלי המשמעותי היחיד שטרם פרסם תחזיות מעודכנות לגבי צמיחה, הוצאה וגירעון. [טיוטה ראשונית נחשפה ב"כלכליסט"](#) לפני כשבועיים, אך פרסום רשמי - אין. "מלאכי יושב בכל ישיבת הנהלה, בכל ישיבה על תחזיות ובכל ישיבה על הקצאות תקציביות. זו הזיה. סמוטריץ' מקדם פוליטיזציה מוחלטת של משרד האוצר", מסכם בכיר אחר באוצר.

נזכיר בהקשר זה כי ניטרול ומידור מכון של השדרה הניהולית המקצועית והבכירה בבריטניה על ידי ראשת ממשלת בריטניה ליז טראס ושר האוצר שלה, גרמו להצתת משבר פיננסי-תקציבי שכמעט מחק את הכלכלה השישית בעולם. סמוטריץ' מוביל את המשק הישראלי לנקודה הזו.